

SÈRIE 3

En tots els exercicis i opcions, les puntuacions parcials de totes les preguntes són orientatives. Les respostes proposades per la pauta són indicatives i en cap cas exhaustives. El corrector o correctora aplicarà el seu criteri per prendre en consideració altres respostes que consideri correctes, en tot cas valorarà positivament –a més dels continguts conceptuals– l'ordre en l'exposició, la precisió i el llenguatge emprat, i tindrà més en compte i valorarà positivament allò que els alumnes aportin, que no allò que deixin de dir. També valorarà positivament la utilització de la terminologia geogràfica i la claredat en l'exposició.

Opció A

Exercici 1: Mapa sobre els comptes de la indústria hotelera

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 1 i 6 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 3, "Territori i activitats econòmiques" del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1. [1 punt]

Es tracta d'un mapa de Catalunya amb indicació dels àmbits territorials de les marques turístiques de Catalunya i on s'indica amb un gràfic de barres la facturació per habitació ocupada i per habitació disponible durant el mes d'abril de 2011.

La Font és el *Diari de Girona*.

(0,25)

Es pot observar que els màxims ingressos per habitació ocupada s'aconsegueixen en els hotels de la marca Barcelona: més de 100€ per habitació. Entre 60€ i 70€ se situen els hotels de les marques Catalunya Central, Pirineus, Costa de Garraf i Vall d'Aran. Les Terres de Lleida i les Terres de l'Ebre tenen un mateix valor: 55€, mentre que els valors més baixos són els de la Costa Daurada i la Costa Brava, al voltant dels 50€.

Pel que fa a la facturació per habitació disponible, Barcelona continua en primer lloc amb 81,9€ i la segueix a molta distància la Costa del Garraf, amb 34,1€. La Costa Daurada, la Catalunya Central, la Costa Brava i les Terres de l'Ebre presenten valors entre 20€ i 30€.

Els valors més baixos són per a les Terres de Lleida, 16,8€; els Pirineus, 13,6€, i la Vall d'Aran, 9,3€.

(0,75)

2. [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

Bandera blava: guardó que s'atorga anualment a les platges que compleixen uns estàndards de qualitat de l'aigua de bany i sobre d'altres aspectes, tant de tipus mediambiental com referents als serveis i instal·lacions disponibles per als usuaris.

(0,5)

Turisme de masses: és el tipus de turisme practicat per un gran nombre de persones i que es concentra en una mateixa destinació. Un exemple seria el turisme de sol i platja.

(0,5)

3. [1,5 punts]

L'alumnat podria fer referència als següents aspectes:

a)

La gran diferència de preu per habitació disponible entre els hotels de la marca Barcelona i els de la Costa Brava s'explica per les diferències existents en la demanda durant el mes d'abril. Mentre que aquest mes és temporada baixa a la Costa Brava, per tant hi ha moltes habitacions disponibles però sense ocupar, Barcelona s'ha convertit en un destí turístic de tipus cultural i de ciutat de negocis, que rep visitants durant tot l'any.

(0,50)

b)

Els diferents tipus d'allotjaments que es poden trobar en una ciutat són:

- els hotelers (hotels, hostals i pensions),
- els albergs,
- els càmpings,
- els habitatges o apartaments d'ús turístic (HUT).

(0,50)

c)

Els habitatges d'ús turístic són els que generen més conflictivitat, ja que es troben inserits en zones residencials, i els horaris i tipus d'activitats desenvolupades pels residents habituals i els turistes no solen coincidir. També es dóna el cas que hi ha alguns allotjaments d'aquest tipus que són il·legals i s'han implantat sense l'autorització corresponent de l'administració municipal.

(0,5)

4. [1,5 punts]

El turisme és una activitat que té un gran protagonisme en el sector terciari català i en el conjunt de l'economia catalana, on representa entre el 10-12% del PIB i ocupa un gran nombre d'empleats.

(0,5)

Gràcies a la diversitat del paisatge, el clima mediterrani i el ric patrimoni cultural, l'oferta turística a Catalunya és molt àmplia. Els principals tipus de turisme segons el nombre de visitants són els següents:

- El turisme de sol i platja, que es localitza al llarg de tot el litoral català, especialment a la Costa Brava i a la Costa Daurada, on es localitzen centres de renom internacional com Lloret de Mar i Salou.

(0,5)

- El turisme de ciutat, que es desenvolupa principalment a la ciutat de Barcelona i el turisme cultural, que es concentra també a Barcelona, però hi ha altres destinacions amb un nombre de visitants en augment (Girona, Tarragona, etc.).

(0,5)

Exercici 2: Gràfic sobre les causes dels incendis forestals

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part de l'objectiu general 1 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 2 del document de concreció del currículum "Medi ambient i paisatges".

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes següents:

Es tracta d'un gràfic de sectors o diagrama circular que presenta el percentatge dels diferents tipus de causes dels incendis forestals.

La font és el Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi ambient, 2012.

(0,25)

S'observa que més de la meitat dels incendis són intencionats, i gairebé un terç són negligències. Les causes desconegudes representen prop del 10% dels incendis mentre que els provocats per un agent natural com el llamp només suposen un 3,48%. També són molt pocs (2,17%) els incendis que un cop considerats apagats es reproduïxen.

(0,75)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

Risc antròpic: és la possibilitat que es produeixi una circumstància adversa provocada per factors humans o per l'agreujament de fenòmens naturals derivats de l'acció humana.

(0,5)

Desforestació: és la destrucció o pèrdua de bosc com a resultat de les activitats humanes.

(0,5)

3) [1,5 punts]

Es pot considerar que els incendis són un risc antròpic ja que la majoria estan provocats per l'acció humana.

Els estudiants podrien considerar també els incendis com a risc ambiental, tant en relació amb el risc que suposa l'augment de densitat i extensió de les masses forestals com per l'acció dels llamps que provoquen incendis en alguns casos.

(0,5)

b) Els principals agents causants dels incendis tenen relació amb les accions humanes i es podrien classificar en accions involuntàries i en accions provocades.

Dins de les accions involuntàries i negligències es pot esmentar la crema de pastures o rostolls, les cigarretes, les fogueres al bosc, les deixalles, els accidents, les línies elèctriques, etc.

Les accions intencionades es deuen a diverses causes, com ara desequilibris psíquics, bretolades i interessos econòmics.

L'alumne també pot esmentar el llamp, que seria una causa natural i molt infreqüent.
(0,5)

c) Altres factors que poden afavorir els incendis estan molt relacionats amb la climatologia, com ara les elevades temperatures, la sequera estival del clima mediterrani i el vent, que faciliten una ràpida propagació del foc.
(0,5)

4) [1,5 punts]

a) Els principals riscos naturals que afecten el territori espanyol són de tipus atmosfèric i hidrològic, com ara els aiguats i les inundacions, les calamarses, els temporals de vent, els temporals marítims i les sequeres. Gran part del territori està sota el risc de desertització. També hi ha àrees sota algun tipus de risc geològic, com ara les allaus a l'alta muntanya, les esllavissades i caigudes de blocs, i el risc sísmic, encara que d'intensitat baixa.
(0,5)

b) Tant les inundacions com la sequera i el risc de desertització estan directament relacionats amb la irregularitat del clima mediterrani. Aquest presenta una absència de precipitacions a l'estiu i fortes precipitacions a la tardor que poden produir desbordament de rius i rieres que afecten la població i els seus béns. La desertització seria el resultat de l'erosió del sòl derivada de fenòmens com les inundacions i les sequeres, sumats a les conseqüències dels incendis forestals i els efectes de la pressió humana en el territori.
(0,5)

c) L'estudiant ha de justificar la influència de les activitats humanes en la intensitat o increment dels riscos naturals. Alguns exemples que podria esmentar serien els incendis forestals, la desforestació, la construcció d'infraestructures, l'edificació de construccions en zones inundables, etc. El corrector avaluarà la pertinença de la justificació i els exemples esmentats en la resposta.
(0,5)

Opció B

Exercici 1: Mapa sobre la localització de les mines de carbó

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part de l'objectiu terminal 5 i 8 del currículum i dels aprenentatges referits al bloc 2 del document de concreció del currículum: "Medi ambient i paisatge".

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1. [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes formals següents:

L'alumnat hauria de comentar que es tracta d'un mapa polític d'Espanya, amb les divisions per comunitats autònomes i províncies, on es representen les explotacions mineres productores de carbó per mitjà de punts.

La font és l'IRMC i les dades corresponen a l'any 2013.

(0,5)

Es pot observar com les explotacions productores de carbó es localitzen a les províncies d'Astúries, Lleó, Palència, Terol i Ciudad Real.

(0,5)

2. [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

Recurs renovable: recurs natural que es pot generar/regenerar a una rapidesa superior a la del consum pels humans.

(0,5)

Indústria extractiva: activitat dedicada a l'explotació dels recursos del subsòl.

(0,5)

3) [1,5 punts]

La mineria del carbó a Catalunya ha desaparegut a causa de la baixa rendibilitat de les explotacions, en ser principalment de lignit, un tipus de carbó amb un poder calorífic mitjà i no tan valorat econòmicament com l'antracita o l'hulla.

(0,5)

Les principals conques mineres catalanes del carbó es localitzaven al Berguedà (als municipis de Saldes, Cercs, Fígols i Vallcebre), al Ripollès (Ogassa i Surroca), i a Seròs, al Segrià.

(0,5)

El carbó no és una font energètica renovable ja que el procés de creació del carbó en el subsòl necessita centenars de milers d'anys, de manera que el període de generació és molt superior al ritme al qual es consumeix.

(0,50)

4) [1,5 punts]

L'extracció del carbó es fa segons dos mètodes, a cel obert, o subterràniament, en profunditat, en forma de mines i galeries que arriben fins la veta del carbó.

Ús: encara que es puguin donar altres usos (industrials, alts forns, etc.), caldrà que a la resposta aparegui clarament que el carbó és un dels principals productors d'energia primària, juntament amb el petroli, i és emprat en moltes centrals tèrmiques per produir energia elèctrica.

(0,5)

La combustió del carbó provoca l'emissió de CO₂, a més de cendres i altres partícules en suspensió que contaminen l'aire i, per tant, és un dels causants de l'augment de la temperatura global de l'atmosfera i del canvi climàtic.

(0,5)

El futur de la mineria del carbó és incert ja que, a causa del preu poc competitiu del carbó que s'extreu a Espanya, aquesta activitat perviu mercès a les subvencions públiques a la indústria del carbó, que és la principal activitat econòmica a les conques mineres d'Astúries i Lleó.

Per altra banda, la participació destacada del carbó en la producció de CO₂ ha motivat que la Unió Europea s'hagi compromès a reduir les emissions produïdes per la combustió de carbó i avançar cap a la gradual desaparició de la combustió de carbó a Europa.

(0,5)

Exercici 2: Gràfic sobre migracions. Saldos migratoris. Catalunya. 2005-2013

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 18 i 28 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 4, "La població i el sistema urbà: dinàmica, diversitat i desigualtat", del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

En la identificació, l'alumnat ha de dir explícitament que es tracta d'un gràfic de línies en què es representen, en nombres absoluts, tres variables: migracions internes amb la resta d'Espanya, migracions externes i el saldo migratori total entre 2005 i 2013.

Les dades procedeixen de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) que les pren de l'Institut Nacional d'Estadística (INE).

(0,25)

En la descripció, caldrà que l'alumnat apunti la tendència, des de 2007, a la disminució de les migracions exteriors: el saldo migratori era positiu, de més de 125.000 persones any i va caure lleugerament el 2008 per sota de 100.000, fins a ser de 10-12.000 els anys 2009-2011 i passar a ser negatiu el 2012 i 2013 en prop de 20.000 persones.

Així doncs, el 2007 s'estronca l'arribada d'immigrants que acaba sent negativa des del 2012. La variable que marca la tendència és la migració externa, que és la que ressegueix, pràcticament, la corba del saldo migratori total. Les migracions internes amb la resta d'Espanya es mantenen molt baixes en tot el període 2005-2013 per acabar en zero.

Es donarà la màxima puntuació quan l'alumnat en la seva resposta identifiqui la variable que defineix el gràfic: la migració externa.

(0,75)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

Migració externa: arribada o sortida de persones estrangeres a un país.

(0,5)

Saldo migratori: diferència entre els valors de l'emigració i la immigració.

(0,5)

3) [1,5 punts]

La caiguda de la immigració a Catalunya es deu a la crisi econòmica que es manifesta a partir de 2008.

(0,50).

La incidència de la crisi en el fet migratori ha de considerar dos aspectes:

-En el país receptor, Catalunya, l'activitat econòmica decreix (podran especificar el sector de la construcció, especialment), fet que comporta una disminució de la demanda de mà d'obra. Per tant, caiguda de la immigració a Catalunya.

(0,50)

-En el país emissor, la reducció de les expectatives fa que es redueixi l'emigració a Catalunya, però, alhora, es produeix el retorn dels emigrants al seu país d'origen. Si no hi ha expectatives en el mercat laboral, el retorn, amb els possibles estalvis, els pot fer més fàcil afrontar la crisi econòmica. També es pot considerar l'emigració de gent jove i preparada que no troba una sortida a Catalunya.

(0,50)

4) [1,5 punts]

a) Majoritàriament, fins el 2008, a Catalunya va arribar un nombre important de població immigrada atreta per l'oferta laboral existent en els anys de gran creixement econòmic de finals dels 90 i fins als inicis de la crisi econòmica de 2007-2008.

(0,25)

La sortida dels seus països d'origen és múltiple i diversa, però sobretot s'ha de buscar, de manera majoritària en el diferent desenvolupament econòmic. Procedeixen d'economies amb un baix nivell de desenvolupament econòmic, principalment el Marroc i l'Àfrica subsahariana, l'Equador i altres països d'Amèrica llatina i Romania.

(0,25)

b) L'oferta de treball en l'economia catalana se centrava en els sectors que requereixen més mà d'obra poc qualificada: construcció, terciari inferior i sectors marcats per la temporalitat: agricultura i turisme-restauració.

(0,25)

La immigració, majoritàriament, es va establir en les comarques en què hi havia una major oferta de treball. Principalment en el litoral, a causa de la construcció i el turisme, i en les comarques amb un sector agrícola important com per exemple el Segrià, l'Alt i el Baix Empordà, el Maresme, etc. Amb menys intensitat en les comarques industrials.

(0,25)

c) La darrera onada d'immigració va comportar un augment notable de la població de Catalunya, des dels 6 milions d'habitants l'any 1996 a gairebé 7,5 milions el 2009, a l'inici de la crisi, contribuint al creixement econòmic per mitjà de l'augment del consum i de la producció.

(0,25)

En el camp demogràfic, a més de l'increment total de població, ha comportat un augment de la taxa de natalitat ja que majoritàriament es tracta d'individus joves en edats de procrear.

(0,25)